

Bilaga 3 Sammanfattning av workshop

Gruppdiskussionerna på workshopen genomfördes i två olika block. Deltagarna var indelade i olika gruppkonstellationer för de två passen. I denna bilaga sammanfattas fråga för fråga vad som huvudsakligen framkom i deltagarnas diskussioner.

Vad behövs göras för att få med frågan om byggnadens klimatpåverkan i byggprocessens alla skeden?

Klimataspekten bör komma in så tidigt som möjligt i processen för att möjliggöra att val görs utifrån den, exempelvis i projekteringsanvisningar och upphandling av entreprenör. Det är viktigt att få med hela värdekedjan och dess aktörer. Alla stora byggen har kvalitetsstyrning och processindelning i olika skeden. Man har en viss peng att spendera på projekt och det bör kunna vara en kvot för miljöbelastning.

Beställaren behöver ställa krav och det krävs beslut från ledningen. Företagen bör göra omvärldsanalys för att få hum om hur stor del av kakan de ansvarar för. Det är viktigt att först sätta mål och sedan ta fram verktyg och krav.

Det finns två tydliga spår att gå på: Hur huset ska byggas eller vilka materialval som görs. Ska materialmängder kommas åt så behövs mer göras än vad som görs idag. Ställs klimatkrav så utesluter det att mindre entreprenörer lämnar anbud, vilket beställarna inte vill. I kommunala bolag är budgeten ofta pressad därför arbetar man med beprövade metoder, utan innovationer. Det vore lämpligt att börja med att fokusera på några utvalda delar, så som i Boverkets förslag. Krav måste ställas på en rimlig nivå som alla har möjlighet att uppnå.

Miljöklassningssystemen banar väg för att ställa krav. Det är processer, där beräkningar ska göras. Krav bör ställas i upphandling, t.ex. att entreprenörerna måste kunna visa på minst 20% förbättring ur klimatperspektiv. Titta exempelvis på Miljöbyggnad där krav på viss andel EPD:er för byggmaterial ställs. Kraven behöver komma in i befintliga strukturer ex. Miljövarubedömningen, Sunda hus etc.

Det är klokt att skilja på Produkt-/byggskedet (A) och Användningsskedet (B). Byggnadens LCA (A1-A5) bör skiljas från energitillförselns LCA (B6), vilket certifieringsmetoderna gör. Då kan man tillåtas att använda olika metoder. Boverkets förslag rör A1-A5. Därav kan B6 beaktas tidsupplöst vilket kan ge skillnader om exempelvis batterilösningar testas.

Boverkets förslag innebär inga utsläppskravnivåer, utan bara ett kvitto som inte påverkar utfallet. Boverket menar att syftet i detta skede är att lära sig och bygga upp

data, framöver skulle det kunna bli aktuellt med kravnivåer. Boverket kan inte bestämma hur respektive företag ska göra, bara att det ska göras.

Demonstrationsprojekt behövs för att ge klimatnytta på bredden, så att mindre fastighetsbolag inte behöver uppfinna hjulet igen. Ett av företagen som deltog på workshopen har provat att ställa klimatkrav och uppnådde kraven som pekats ut. Materialkostnad blev inte dyrare, men betongen tog längre tid att torka vilket tidsmässigt kan bli problem för entreprenörer. Resultaten från pilot- och demonstrationsprojekt bör visas upp.

Vad behövs göras för att kraven ska ge konkret effekt?

Det är viktigt att förstå varför saker ska göras och vad som påverkar. Kraven måste ställas där det ger effekt, alltså rätt krav på rätt plats.

För att något ska hända så måste det skrivas in i avtal med paragraf (ex. ABT, AMA) att det ska följas upp och det måste svida om kraven inte uppnås. Kanske "Sveby klimatavtal 12" är en grund?

LCA måste in i tekniska samrådet, kontrollplanen. Det är viktigt att börja någonstans och ta med det till nästa steg.

Med en BIM-modell av ett hus ges stora möjligheter att skruva på indata och göra förbättringar. BIM innehåller mycket information om konstruktion, material etc. och mängder. Det måste vara enklare att hålla koll på all information, i dagsläget tar loggböckerna mycket tid. Det är viktigt att potentialen inte bara ses för klimat utan även energi och miljö. Förutsättningarna finns.

Boverket vill ha ett tydligt uppdrag som innehåller även nästa steg i att utforma krav. Kanske nästa steg är att ta med alla delar av en livscykel och därefter koppla på gränsvärden. Det vore bra att ha en nationell databas som kan användas i tidiga skeden, men data behövs för referensbyggnader som kopplar till aktuella systemgränser.

Både Belok och BeBo har tagit fram "Energikrav" på komponentnivå, en typ av godhetstal för energi som fastighetsägarna kan använda som målsättning vid upphandling. Det kanske skulle kunna tas fram liknande måltal/kravnivåer för klimatpåverkan från olika delar av byggnaden. Det vore bra att göra konkreta projekt och lära sig av det.

Det bör även undersökas om remissen från Kommittén för moderna byggregler innehåller underlag för främjandepaket för klimatkrav. Det skulle kunna vara en fråga som kan drivas inom nätverken.

Kan man sätta pris på CO₂ och väga in det i den ekonomiska kalkylen?

Det behövs ambitioner och incitament för att styra att varje aktör gör rätt i varje läge. Idag sätts ekonomiska kalkyler upp, med uppföljning och tydlighet genom verktyg. Man skulle kunna ange gränsvärde för klimatpåverkan exempelvis max kg CO₂/m², eller ange ett pris för CO₂. Att sätta en CO₂-gräns/m² i kravställningen och låta detta krav konkurrera med andra krav innebär ett mer heltäckande hållbarhetsarbete. I hållbarhetsbegreppets tre delar, ekonomisk, social och miljö, väger det ekonomiska mycket tungt idag, men alla avvägningar borde konkurrera med varandra.

Samhället skulle kunna prissätta klimatbelastningen till exempel genom beskattning, men branschen har också möjlighet att prissätta utsläpp. Klimatkompensation kan köpas. Ex. kan man kvantifiera vad det kostar i ett bonus-malus system, liksom transportsektorn gjort. Belastningen måste beräknas så att företagen kan ta ansvar och betala för sina CO₂-utsläpp i slutändan. Det kan bli en kulturkrock då det inte längre blir arkitekten som driver processen, utan kalkylatorn.

Det är viktigt att tydliggöra hur krav ska följas upp, det brister idag. Detaljnivån i redovisningen får inte påverka kravnivåer. Det borde löna sig att vara detaljerad, men idag är det ofta tvärt om. Det kan behövas morötter och piskor.

Att minska materialsvinn (och stölder) innebär minskning av CO₂ men även kostnadsvinster som ger ekonomiska fördelar. Kan allt material som kommer till byggarbetsplatsen scannas/vägas in för att få kontroll på svinnet?

Det sägs att det inte går att få CO₂ redovisad på räkning. Entreprenörerna vill inte visa kostnader i form av räkningar. De riktigt stora entreprenörerna kan göra det, men de mindre kan inte göra det i dagsläget. Kraven måste utformas så att även mindre företag kan uppfylla dem. Om marknaden ställer materialkrav kommer materialpriser sjunka även på bra material.

En fastighetsägare säger att de har fått frågan om att sätta pris på CO₂ och väga in det i den ekonomiska kalkylen några gånger, senast gällde det gröna bolån. Eventuellt skulle CO₂ kunna kopplas på i modul i BeBos lönsamhetskalkyl.

Är lagstiftning rätt väg att gå för att minska klimatpåverkan i byggprocessen?

Majoriteten av workshopdeltagarna tyckte att lagstiftning är rätt väg för att minska klimatpåverkan och menar på att det inte händer något förrän lagkrav införs då det i nuläget saknas tvingande incitament. Lagstiftning kompletterar och hjälper färdplanarbetet. Det är dock viktigt att tänka till om syftet med lagstiftning och vad den ska innehålla.

Någon deltagare var mer tveksam till lagkrav eftersom det inte innehåller några utsläppskravnivåer. Boverket menar att kravet idag är till för att branschen ska lära sig. Flera tycker att det vore bättre att redan nu säga att 2025 kommer gränsvärden och att branschen inför det måste skaffa sig kunskap för att möta kraven. Boverket kan inte sätta gränsvärden idag på grund av att man inte vet hur det ska gå till och då uppstår juridiska problem. En klimatdeklaration kan vara effektivt för att snart kunna ställa ett krav. Detta är en väg fram till ett gränsvärde. När energidelen i BBR togs fram hade man samma diskussion.

Boverkets förslag till klimatdeklarationer bör kompletteras med detaljer för när saker ska göras och hur. När det blir lika för alla minskar risken för suboptimering. Syftet är förståeligt, men när det gäller tid och ekonomi görs bara det som måste göras. Vid utformning av lagkrav måste det beaktas att kraven ska vara meningsfulla och ge effekt, ibland redovisar man detaljer som man inte har nytta av. Frågan om hur kraven fungerar ihop med LOU måste också beaktas, då det kan bli konflikter med andra krav. Det är också viktigt att frivilliga system harmoniseras åt samma håll.

Kanske fakturasystemet för inköp kan hjälpa till som underlag till beräkningarna, där mäts vad man köpt in. I EPD i Norge är det krav att förpackningsmaterial måste anges.

När det finns en harmoniserad standard så går det att ställa krav, exempelvis utsläpp av växthusgaser kan gå att kravställa enligt EN 15804. Funkar det för EPD?

Frågor som uppkom som Boverket fick ta med sig hem:

- Har man funderat på att lägga ansvar på entreprenörer?
- Har man funderat på hur små företag som är svaga beställare ska jobba med detta?

Vilket stöd behöver branschen för att arbeta med klimatkrav i byggprocessen på ett effektivt sätt?

Branschen behöver samsyn, samverkan och likformighet. Beställare behöver ställa likformiga krav som entreprenörer kan känna till och förstå. Branschen måste jobba

effektivt och samverka. Det får inte bli för mycket olika krav från olika system. En samsyn kring generiska data och att sätta krav på EPD:er. Det är viktigt med PCR – produktspecifika regler.

Det behövs branschgemensamma format, avtalsmallar, gemensamma och tydliga sätt att redovisa. Det önskas vägledning och rutiner som tar in aspekterna i tidiga skeden och ger underlag att göra klimatval. Ska det till krav på att man ställer krav på att man ska göra beräkningarna? Upphandlingsmyndigheten, Byggtjänst och AMA kan anlitas för att ta fram texter om det finns lagkrav.

Det saknas nyckeltal för att avgöra vad som är rimliga krav. Är det noll, nära noll? Många har ingen aning om var ambitionsnivån ska läggas. Generiska och produktspecifika data behövs. Detaljnivån för redovisning måste läggas på lämplig, lagom, ribba. Vi är alla nybörjare och måste hjälpas åt.

Beräkningarna måste vara transparenta och vara en digital process som kopplas till en öppen plattform. Öppenhet extra viktig pga. LOU.

Branschen vill ha incitament. Kanske man kan få återbetalning på sitt arbete. Trafikverket har ekonomiska incitament som träder i kraft om man klarar målen och straff om man överträder. Det är viktigt att lagen om klimatdeklaration inte innebär något som ett extra företag tjänar pengar på.

Kunskapshöjande informationsinsatser behövs och alla behöver vara med dialogen. Golvbranschen till exempel är redan med på bollen och jobbar med koldioxidutsläpp. Betong- och armeringsbranschen behöver jobba vidare. Boverket som får in data borde sprida det så att alla vet hur de ligger till. Det är viktigt att veta var optimeringsarbetet ger effekt.

Forskning, innovation och stöd för pilotprojekt behövs. Några nämner att SABOs klimatinitiativ är användbart för allmännyttan.